

Julius Købner: Manifest til det tyske folk om den frie urkristendom (1848)

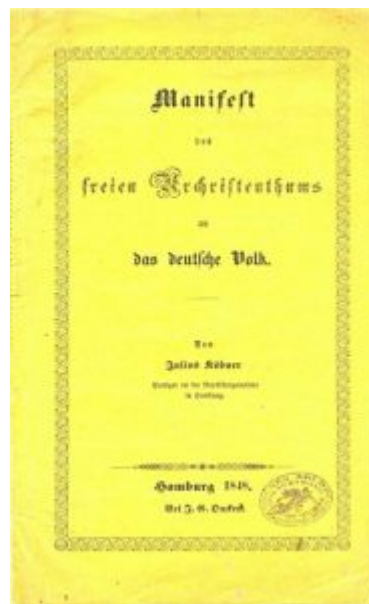
© 31. juli 2017 📁 baptisthistorie, Traktater 📍 Julius Købner 👤 jas

Forord og oversættelse fra tysk af Johannes Aakjær Steenbuch. Tak til Rasmus Vangshardt og Lena Mühlrig for kommentarer.

Forord

Trosfrihed – retten til at danne frie menigheder og til at kæmpe med åndens våben – var et hovedansvar for den dansk-tyske baptistpioner Julius Købner. Købner havde længe kæmpet baptisternes sag imod statskirkernes tvangsreligion, men efter en række omvæltninger i flere europæiske lande var tiden i 1848 også politisk moden til at kræve indførelsen af fuld trosfrihed.

Folketoget mod Christiansborg den 21. marts 1848 med dets krav om indførelsen af demokratiske rettigheder i Danmark stod ikke alene, men var sammen med revolutionære begivenheder i Frankrig og Tyskland en del af en større bevægelse – den såkaldte Martsrevolution – der krævede indførelsen af mere liberale principper og forfatninger. Det kommunistiske manifest blev udgivet samme år, men det var ikke kun Karl Marx, der blev inspireret til manifestskrivning. Også Julius Købner lod sig inspirere af begivenhederne.

Julius Købner, Manifest des freien Urchristentums an das deutsche Volk (1848)

Købner var født i Odense i en jødisk familie, men blev i Hamborg luthersk og siden baptist. Her skrev han de fleste af sine tekster – herunder skuespil, digte, salmer og børnebøger samt teologiske pamfletter og traktater – indtil han i 1860'erne vendte tilbage til Danmark for at varetage rollen som formand for det danske baptistsamfund. Med støtte fra amerikanske og engelske baptister arbejdede Købner sammen med J.G. Oncken og G.W. Lehmann på at etablere frie baptistmenigheder i blandt andet Skandinavien og Tyskland.

Borgerlige frihedsrettigheder var godt nok i nogen grad blevet indført, men en egentlig religions- og trosfrihed manglede mange steder. Som i Danmark var tvangsdåb af udøbte baptistbørn ikke ualmindeligt. Afsættet for Købners manifest er altså samtidens politiske begivenheder, men hans udsagn berører langt mere grundlæggende teologiske principper. Købners tænkning var i høj grad formet af arven fra partikularbaptismen med dens radikaliserede reformerte principper om nådens suverænitæt, men også af Immanuel Kants fornuftskritik samt Søren Kierkegaards sokratiske dialektik. Det kan alt sammen spores i manifestet, der dog også afslører originale tanker.

I Købners optik er kampen om religionsfrihed ikke bare en kamp om borgerlige principper, men et spørgsmål om kirke- og kristendomssyn. Det er i bund og grund en kamp mellem statsklerikalisme ("Staatspaffenthums") på den ene side og så den sande "urkristendom" ("Urchristenthum") på den anden. Blandt "apostolske kristne", altså kristne, der baserer deres kirkesyn på Det Nye Testamente, kan der ingen sympati findes for absolutisme og aristokratiske principper, skriver Købner. Kristi menighed kæmper alene med åndens sværd, Guds ord. Kristi menighed er fuldstændig uafhængig af alle former for menneskelig autoritet. Den skal ikke – som menighed – blande sig i verdslige anliggender, men den vil omvendt heller ikke anerkende noget andet overhoved over sig end Kristus selv.

Hermed ikke sagt, at der ingen sande kristne findes i statskirkerne. Købner er ikke sekteriker. Han skynder sig således at understrege, at når så mange kristne forsvarer statskirken, skyldes det langt fra altid, at de i virkeligheden ikke

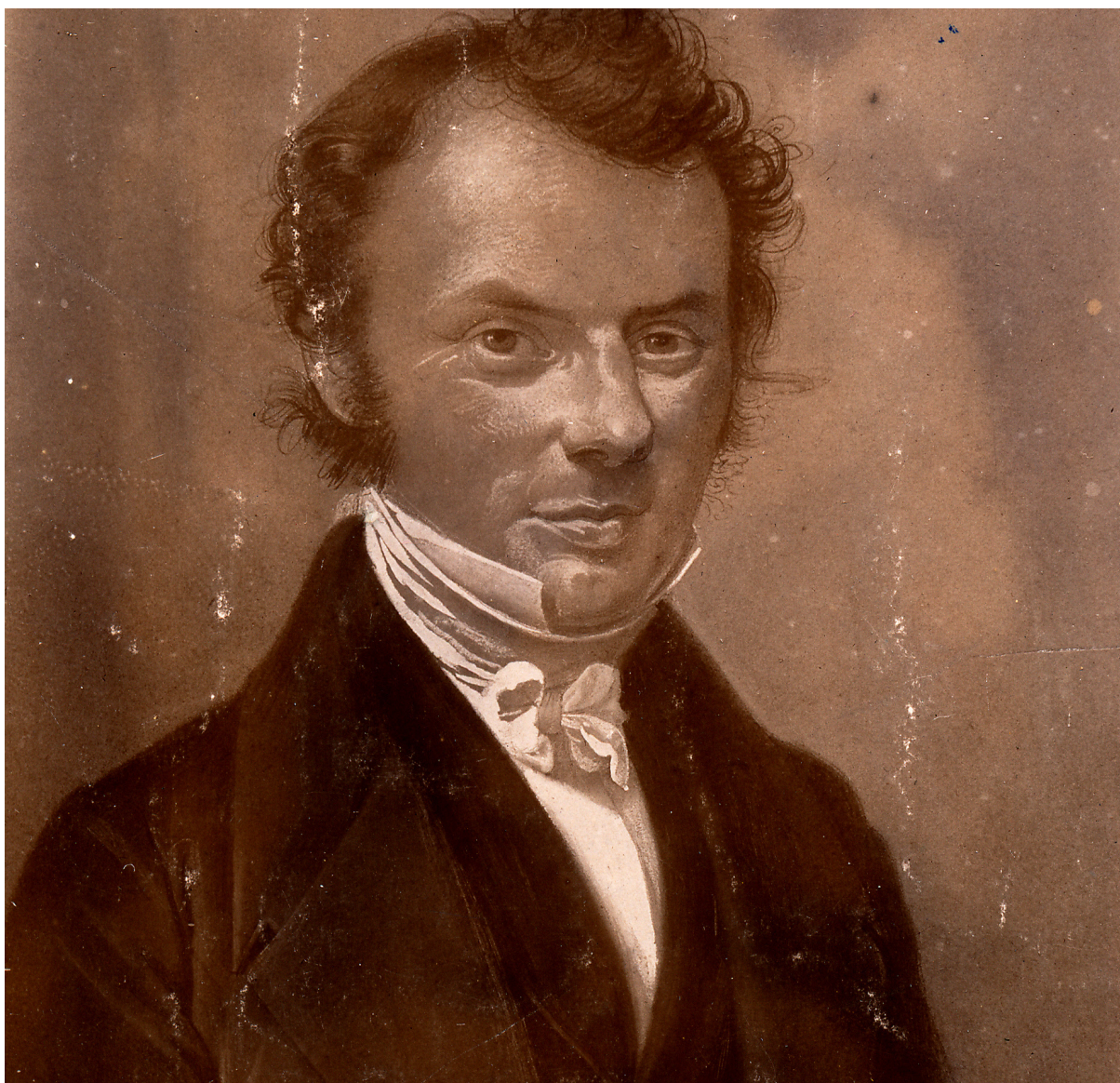
er kristne, men at statskirkens privilegier har en sådan magt over dens medlemmer, at også sande kristne lader sig rive med af ”åndeligt og verdsligt despoti”. Det handler altså ikke så meget om, hvem der er sande kristne, og hvem der ikke er det, som det handler om, hvilket kirkesyn der er det egentligt evangeliske.

Grundloven for Kristi menighed (”Grundgesetz der Gemeinde Christi”) er, skriver Købner, Jesu ord om at tjene i stedet for at herske: ”De vældige fyrster hersker og bestemmer over deres folk, og de store bruger deres magt. Sådan skal det ikke være hos jer. Den, der vil være stor, skal være de andres tjener, og den, der vil være leder, skal være slave for de andre.” (Mark 10,42-44). Det betyder for Købner, at menigheden må være fri og demokratisk, at ingen leder har magtbeføjelser over resten af menigheden. Menigheden har måske nok ordinerede medlemmer som diakoner og ældste, men disse står ikke på nogen måde over resten af menigheden.

Kristi menighed består af selvbestemmende, myndige individer – derfor bekendelsesdåben. Menigheden vil ikke finde sig i at være et passivt ”publikum” til en ”skuespiller”, der 52 gange om året optræder i ”det samme middelalderlige kostume” i rollen som ”moralens førsteelsker”, som Købner polemisk udtrykker det. Hver enkelt kristen er selv ansvarlig over for Gud. Menighedens præst eller pastor er ikke medlemmernes fælles sjæl, for hvert medlem er ”levende sten” med eget hjerte og sjæl, vilje og indsigt. Menigheden forsamles først og fremmest i gudstjenesten for at høre Guds Ord forkyndt, og den er derfor ikke til fals for ”øresmøvs” og ”ordpomp”. I det hele taget bør verdslige virkemidler afvises. Prædikanten er således heller ikke nogen ”kunstnertype”, der har til formål at fremkalde ”teatertårer”, men ordets tjener.

Menigheden ledes demokratisk, men samtidig er det dog afgørende, at den ikke af den grund er funderet i sine egne demokratisk vedtagne meninger. Kristi menighed tager derimod udgangspunkt i ”den rene, sunde fornufts system”, som den kun kender igennem åbenbaringen. Købner giver sig derfor ud i et vildt forsøg på at forsvare åbenbaringens nødvendighed – ikke dens objek-

tive eller filosofiske nødvendighed, men dens eksistentielle nødvendighed, kunne man sige. Hele "menneskehedens fælles erfaring" ("Gesammterfahrung") viser, at vi må skuffes, hvis vi sætter vores lid til skabte, forgængelige ting, herunder også kunst, videnskab og filosofi. Menneskets fornuft forlanger, at der må findes vished, hvis mennesket skal være mere end et dyr, der blot lever for nuet. Men da menneskets fornuft gang på gang skuffer, må den rene, sunde fornuft findes et andet sted end i skaberværket. Den rene, sunde fornuft må findes i Gud selv.

Julius Købner

Vi har her at gøre med en dialektisk udgave af, hvad jeg ved andre lejligheder har kaldt "det erotiske gudsbevis". Fra Platon over blandt andre Augustin

kommer den tanke, at mennesket har en længsel efter Gud, der beviser, at Gud må findes. Men for anti-sentimentalisten Købner er den slags menneskeligt føleri ikke meget bevendt. Alle teologiske fejltagelser har rod i ”følelsen”, skriver han ved en anden lejlighed. Kun den ulidenskabelige fornuft, hævet over alle former for føleri, kan fortælle os, hvad der er sandt. Men samtidig ved Købner, der kender både sin Kant og Kierkegaard, udmærket, at menneskets fornuft er afskåret fra selv at komme til indsigt i Guds væsen. Gud kan kun erkendes ud fra Gud selv. Men fornuften kan dog, på god sokratiske og kantianske vis, bringes til at erkende grænserne for sin egen udfoldelse. Når menneskets fornuft erkender, at den ikke kan svare på livets store spørgsmål, må den også erkende, at hvis der skal være et svar, må det komme et andet sted fra. Således er vi dog nået et stykke ad vejen.

Købner bevæger sig her ud i en dialektisk ping-pong, hvor man hurtigt kan tabe pusten. Over for skaberens rene, sunde fornuft fremstår menneskeverdenen som ”et sandt kaos af ufornuft”. Men omvendt må den guddommelige fornuft af samme grund fremstå som ufornuftig, når mennesket tager sin egen fornuft for at være ren og sund. På grund af dette dialektiske modsætningsforhold mellem Guds og menneskers fornuft må åbenbaringen derfor vise sig som radikalt fremmed. Når vi læser bibelen, opdager vi, at alt i den er overraskende og fremmedgørende for mennesker (”den Menschen befremdend”). Netop dette karakteristika viser, at den ikke stemmer overens med menneskets fornuft, og at den derfor må være et udslag af guddommelig åbenbaring. Der er altså ingen banale, apologetiske forsøg på at bevise det fornuftige i bibelens indhold – tværtimod er det bibelens fremmedgørende potentiale, der beviser dens guddommelige ophav. Man fristes til at tale med Johannes Sløk om ”det absurde” som troens udgangspunkt.

Vi har altså ikke at gøre med en eller anden form for supra-rationalisme, hvor bibel og teologi bekræfter eller bygger oven på menneskets fornuft, men snarere en slags dialektisk-teologisk rationalisme, hvor Guds rene, sunde fornuft radikalt modsiger og irttesætter menneskets kun tilsyneladende fornuft, der i virkeligheden er en kaotisk ufornuft. Når vi opdager, hvor uforståelig bibelen

i bund og grund er for mennesket, opdager vi også hurtigt, at hele skaberværket besidder samme fremmedgørende karakteristika. Åbenbaringen bringer med andre ord menneskefornuften ud på dybt vand. Men kristendommen er netop derfor egentlig fornuftig. Kristendommen er ”den rene, sunde fornufts system”, men vel at mærke uden at vi af den grund kan sætte åbenbaringen i et *for os* forståeligt system.¹ Åbenbaringens fornuft består for Købner i, tror jeg, at den hele tiden på ny befrier mennesket fra sig selv (”På ny vil jeg begynde, så er det kristenskik,” som det lyder i en salme af Købner).

Kristendommens fremmedgørende budskab er egentlig frisættende, fordi det befrier mennesket fra dets fordærvede føleri og fornuft – dets ”indkrogethed” i sig selv, kunne vi sige med Luther, som også var en tydelig inspirationskilde for Købner. Men kristendommen fører altså ikke ufornuft med sig, tværtimod. Hvis kristendommen fører til ufornuft og formørkelse (”tilbageskridt ind i mørket, til slaveri, hårdhertethed og usædelighed”) er det, fordi der i så fald er tale om en kun tilsyneladende kristendom med rod i menneskets egoisme og ufornuft. Tanken kan kaldes hyper-rationalistisk, fordi den stiller så høje krav til fornuften, at menneskets fornuft må afvises som irrationel til fordel for åbenbaringen, hvis system udgør den eneste egentlige rationalitet. Det er altså ikke et spørgsmål om tro mod fornuft, men om troens fremmedgørende fornuft mod menneskets ufornuft.

Kristendommens kritikere gør ifølge Købner ret i at afvise alle former for uoplyst, autoritær kristendom, men altså netop fordi den sande kristendom er en ven af oplysning, fremskridt og frihed. At alternativet til en autoritær statskirkelighed er udbredt humanisme og ateisme, bør ikke afskrække kristne fra at kæmpe for frihed, for det er langt bedre, at samfundets borgere står ved deres holdninger – om de så er kristne eller humanister – end at de hykler. Kaldet til ”redelighed” er således helt centralt for Købner mod alle former for hykleri.

Overalt hvor sand, bibeltro kristendom vinder frem, følges den af redelighed, fornuft, livsglæde, rene sæder, selvopofrelse, kærlighed til mennesker, fædreland, frihed, sandhed og videnskab, industri og civilisation, skriver Købner. Et

så fremskridtsoptimistisk og fornufttro kristendomssyn – omend funderet i åbenbaringens og altså ikke menneskets fornuft – kan nok virke lidt utroværdigt for os i dag. Især bemærkningen om, at kristendom fører til kærlighed til industri og fremskridt og ”rene sæder”, altså stærk moral, virker som udslag af en måske lidt bedaget liberal borgerlighed. Det gælder vel især, når Købner hævder, at kristendommens indførelse blandt uciviliserede folk med ”ét slag” fører til kulturelle og civilisatoriske fremskridt, med England og Amerika som glanseksampler.

Den dialektiske tænkemåde går dog igen i den indledende karakteristik af England og Nordamerika som ”kristendommens lande”. At de kan kaldes sådan, skyldes netop ikke, at de er grundlagt på kristne principper, at indbyggerne alle er særligt fromme, eller at politik og lovgivning i disse lande er særligt ”kristen”, men at de i modsætning til andre lande netop har religionsfrihed. Det afgørende er ikke så meget, om der er en ”Church of England” eller ej, men om staten tillader afvigende former for religion. Det er friheden *fra* påtvungen kristendom, der gør landene kristne. Kærlighed til fremskridt, industri, fædreland og så videre bør på samme måde næppe heller betragtes som ”kristne værdier”, men som verdslige værdier, der netop er mulige i kraft af den fornuftige frihed, som kristendommen sætter mennesket i. Med ”sædelighed” må netop forstås en verdslig moral, der har fornuften som sit fundament – i modsætning i øvrigt til både kannibalismens fordærvede skikke og de ”hvide barbarers” imperialisme.

Kristendommen sætter fri både i religiøs og verdslig forstand. For Købner står det således også klart, at der ingen alliance kan være mellem imperialisme og kristen mission. Når ”dybt fordærvede kannibalfolk” sættes fri af den åbenbarede sandhed og derved bliver fornuftige, fredsommelige, menneskevenlige, følsomme og fædrelandskærlige og så videre, vil de også rejse sig til modstand mod den ”jesuitterhær” af hvide barbarer, som forsøger at skjule sin umoral og politiske undertrykkelse ved at kalde sit overherredømme for et ”protektorat”. Den fædrelandskærlighed, som kristendommen vækker, er imidlertid ikke det samme som nationalisme eller kulturel chauvinisme, tvær-

timod, for den sandhed, der vækker til fædrelandskærlighed, er netop også den sandhed, der muliggør, at de tilsyneladende uoverstigelige kløfter mellem nationer, kulturer og ”farver” overstiges.

Den frihed, som sættes af den åbenbarede fornuft, må derfor heller ikke forveksles med en abstrakt liberal frihed eller et simpelt ”tolerant” livssyn, der blot vil lade hver om sit. Et kulturalistisk frihedsbegreb, som vil definere frihed som menneskers mulighed for at leve i overensstemmelse med deres partikulære kultur, er heller ikke Købners. Den frihed, der er tale om, synes tværtimod at være funderet i en forestilling om et frisind baseret på gensidighed, et engagement i næstens frihed, der i modsætning til tolerancens ligegyldighed, netop vil fællesskabet og anerkendelsen af andre menneskers ligeværdighed. Det synes at være det frihedsbegreb, der for Købner følger af kristendommens åbenbarede fornuftsandhed.

En af de barbariske skikke, Købner kan have tænkt på, der måtte vige til fordel for kulturelle og civilisatoriske fremskridt, kan, ud over kannibalismen, have været enkeafbrændingerne i Indien, der netop blev afskaffet, da engelske baptister, støttet af den danske konge, begyndte at udføre missionsarbejde i Indien i slutningen af det 18. århundrede. Vi tænker gerne med et post-kolonialistisk paradigme, at kristendommen bare var et middel til undertrykkelse, eller at vestlige normer ikke kan gøres universelle, men for baptister som Købner har der været en klar forestilling om kristendommens universelle emancipatoriske potentiale.

Netop denne tro på, at kristendommen afkaster sig et menneskesyn, hvor frihed fremstår som en fælles fordring om gensidighed på tværs af forskelle, bør i dag, for mig at se, stå som et korrektiv til alle former for kulturel partikularisme, der med afsæt i post-moderne såvel som reaktionære former for identitetspolitik vil afskaffe ethvert håb om et fællesmenneskeligt frihedsbegreb. I en verden, hvor religiøs formørkelse og fundamentalisme igen er på dagsordenen, er det velgørende at få slået fast, at kristendommen ikke er én blandt mange andre religiøse partikularismer, men at den tværtimod ophæver den

slags til fordel for en sand, fornuftig frihed – en frihed, der imidlertid i sidste ende kun findes i Guds ord. Igen er det dog vigtigt at fastholde dialektikken, for det betyder netop ikke, at for eksempel staten så skal have en religionspolitik, der skal fremme ”kristne værdier”, eller at kristne bør støtte en ”kristen politik”, men tværtimod, at kristendommen indebærer en sand sekularisering, en verdsliggørelse af det politiske, der gør det klart, at kirke og stat er to vidt forskellige ting, og at forholdet mellem dem må være karakteriseret af frihed.

Manifestet kunne vel sagtens læses ind i en aktuel politisk situation og som sådan bruges som et partsindlæg i for eksempel debatten om folkekirkens forhold. Købners tekst kunne af frikirker anvendes kritisk mod den aktuelle religionspolitik, hvor de ”fra folkekirken afvigende trossamfund” mistænkeliggøres og problematiseres. Man kunne dog også vende kikkerten indad og spørge sig selv, om for eksempel danske baptister i tilstrækkelig grad repræsenterer den fornuftige, frie og anti-autoritære kristendom, som Købner slog et slag for. Lad det være en opfordring til også at læse manifestet som en inspiration til at fastholde og styrke baptisters egne frihedsprincipper, også til inspiration for andre.

Manifest til det tyske folk om den frie urkristendom (1848)

Af Julius Købner

Tyske folk!

Da den almægtige Gud brød de lænker, som bandt din borgerlige frihed,² blev også den indretning gjort til skamme, hvormed man havde haft held til at binde din tunge. De, der vogter dine politiske rettigheder, glæder sig i dag over at kunne tale politisk sandhed. Men samtidig glæder de borgere, hvis hjerte slår for Gud mere end for politisk frihed, sig over, at de kan tale kristelig sandhed uden mundkurv fra den censur, som kun tillod den monopoliserede kirkelig-

hed at komme til orde – hvorved det stedse var skjult for dig, at kristendom og statsklerikalisme³ er ligeså forskellige som Kristus og Kaifas. Dine præster begræder, at deres fortræffelige støtte, den absolutte enevælde⁴, er faldet, men de, der bekender sig til den frie urkristendom, ønsker dig held og lykke med den ædle borgerlige frihed, som du nu besidder, såfremt du altså modtager den i taknemmelighed mod Gud og bruger den i overensstemmelse med hans vilje.

Apostolsk-sindede kristne kender ordet: ”Han har øvet vældige gerninger med sin arm, splittet dem, der er hovmodige i deres hjertes tanker” (Luk 1,51), og i det, der nu finder sted, ser de en hellig og retfærdig Guds majestætiske dom over europæisk politik og diplomati – det system af hykleri, løftebrud og griskhed, som han ikke længere tålte at se på. Den sande kristendom forbliver fremmed for uretfærdighed og undertrykkelse, og den tilskynder derfor ikke til egennyttige tendenser, men derimod til selvopofrende kærlighed, sandhed, lys og ret, frihed og fremskridt; det beviser kristendommens lande, England og Nordamerika.

For den tidlige grundlæggelse og senere udbredelse af dets borgerlige frihed kan England især takke de anti-statskirkelige kristne, der så talrigt bebor landet – på trods af den herskende kirke og de anstrengelser, som dens velhavende gejstlighed uafsladeligt gør sig for at opretholde aristokrati og misbrug. Nordamerikas frie jord blev i første omgang befolket af den slags kristne grupperinger som, da de blev forfulgt af den fjendtlige engelske statskirke og forlod deres hjem, bragte en sans for ægte kristendom såvel som borgerlig og religiøs frihed med sig til den nye verden. Her plantede og plejede de det, der senere modnede og blomstrede.⁵ Den herskende kirke ville hjertens gerne kanonisere den måde, det nævnte system har fungeret på i 30 år,⁶ for derved at opretholde sine gyldne rettigheder; men selv hvis den apostolske kristne har hovedet på blokken, frygter han ikke for at sige med Johannes Døbereren: ”Du har ikke lov til at have din brors hustru” (Mark 6,18; Luk 3,19), eller som Paulus at tale ”om retfærdighed og afholdenhed og den kommende dom” (ApG 24,25). Ikke desto mindre holder Kristi og hans apostles udtalelser ham tilba-

ge fra enhver ulovlig handling, og al vold bliver ved med at ligge ham fjernt.

Det vidunderlige jordskælv, der i øst og vest og i syd og nord har truet med at styrte fyrstemagtens solide slotte, har også ramt præstemagtens bygningsværker, som kunstigt var blevet forenet med fyrstemagten i én bygning. Gennem femten århundreder har de to magter stået sammen og holdt hinanden gensidigt fast og på den måde trodset alle storme; selv reformationen adskilte dem ikke, men forbandt dem blot endnu mere intimt med hinanden. Men her i 1848 lyder så fra alle sider råbene: ”Religionsfrihed!”, ”Adskil kirke og stat!”, og den herskende kirkes magt såvel som omdømme er nær ved at falde. Det er Herrens, den store Guds, dom!

Men bør oprigtige og hengivne kristne ikke beklage sig over, at det sker? Jo, de vil beklage sig, hvis de på grund af fordomme, ærekærlighed eller indtægter, er bundet til den pragt og herlighed, der er ved at forgå. Men tilhængere af urkristendommen, de, som finder Kristi kirkes pragt i en troskraftig ydmyghed,⁷ stemmer an i en lovsang til den almægtige, fordi han formår at opløse et så gammelt blændværk i dets intet,⁸ og de ønsker det tyske folk tillykke med al kirke- og præsteheredømmes nærtstående undergang.

Enhver herskende kirke er en forfølgende og inkvisitorisk kirke, uanset om den er romersk eller protestantisk; det har vist sig, ikke kun i kætterbrændingernes tid, og ikke kun i reformationens tid, men også i vores tid. Det er ikke kun i Bayern, at protestanter er blevet undertrykt – lutheranere er også af den unerede kirke i Preussen blevet så særdeles skrækkeligt forfulgt. De blev længe chikaneret med fængselsstraffe, berøvelse af deres ejendomme etc., indtil tusinder måtte forlade deres hjemstavn og søge tilflugt på den anden side af havet. På samme måde opførte den reformerte kirke i Holland sig som en sand statskirke mod de i landet særdeles talrige gammelreformerte, som insisterede på at kæmpe for deres uafhængighed. Og hvordan er det gået med baptisterne? I Danmark og i de fleste dele af Tyskland er de blevet forfulgt, og mange steder er man gået så vidt, som tiden har tilladt.

Man var vel bedre til at få dem til at klappe i, end gammellutheranerne, mens overgrebene stod på, og mange tror derfor nok, at religionsforfølgelserne i Tyskland for længst er ophørt. Men nej, kære tyske folk! De af dine sønner og døtre, hvis forbrydelse var at hylde urkristendommen alene ved at forkaste statsklerikalismen, har man ladet overfalde med politi og gendarmen i de helligste, indviede øjeblikke af deres liv. Man har skilt dem fra hinanden med rå vold, man har tvunget dem, som i huguenotforfølgelsernes tid i Frankrig, til at holde deres gudstjeneste i de mest forborgne skjulesteder i ensomme skove, man har udsat dem for bagholdsangreb på landevejene, og man har tvunget dem til at vende om på deres vej, når de ville besøge hinanden; fordi de ikke ville opgive at tilbede Gud på deres egen måde, har man for øjnene af andre mennesker slæbt dem hen, hvor tyve og mordere har til huse, og man har i mange tilfælde udsat dem for hårdere behandling end disse; man har skilt dem fra kone og børn og ladet dem sygne hen i fængslerne for at tvinge dem til at sværge på, at de ville opgive deres gudsdyrkelse.

Men uden resultat, ikke i ét eneste tilfælde; man har pint dem med evindelige afhøringer og retslige forhør, og endelig, da de nægtede at være troløse, blev de belagt med bødestraf, og da de ikke kunne eller måtte betale, for ikke derved at anerkende den verdslige øvrigheds autoritet i trosanliggender, har man for mange gange beløbets størrelse på groveste vis konfiskeret og formøblet deres indbo og personlige ejendele; man er med bevæbnede og ubevæbnede volds mænd trængt ind i deres huse og har vristet barnet fra sin moders bryst for ved en statspræsts hånd at lade det mærke som medlem af statskirken; og endelig har man – embedsmænd såvel som tjenestemænd – ikke bare behandlet dem på mest foragtelige og uforskammede vis, men af de sidstnævnte er de tilmed blevet isoleret og plaget med vederstyggeligheder og ondskab i en sådan grad, at ingen pen formår at beskrive det.

De kraftigste indsigelser mod denne religionsforfølgelsens vederstyggelighed, de mest påtrængende anmodninger om at befri de uskyldige fra undertrykkelse, faldt på høje såvel som højeste steder for døde øren og forblev frugtesløse. Af alle tyske lande har især kurfyrstendømmet i Hessen gennem længere tid

udmærket sig ved at bedrive baptistforfølgelser med et topmål af grusomhed. Det hedder sig, at myndighederne lykkedes med at udplyndrede en tro og flittig bedsteborger så vedholdende, i en sådan grad at de endte med at tage hans søndagskåbe fra ham! Og i den ånd fortsætter de, indtil det øjeblik oprinder, hvor en ny tid bryder igennem – også i Hessen.

De mest interessante historier om religionsforfølgelser, som har plettet fædrelandet de seneste femten eller seksten år, kunne nemt fylde et tykt bind, hvis vi udgav dem. Og det hele blev iværksat af protestantiske præster, som forstod at sætte den verdslige arm, der var venligt stemt og tjenstivrig over for dem, i sving. Statsmagten lod sig nemt lede til at forfølge os, da dens politik krævede, at klerikalismen skulle opretholdes og beskyttes mod farligt kætteri, men når det kommer til stykket, var formålet nok mest at beskytte sig selv mod enhver friheds-idé, være det religiøs eller politisk.

Men Gud har givet os mod og kraft til at være vores overbevisninger tro i denne mangeårige, ulige kamp og til at kæmpe med sandhedens skarpe sværd i hånden for hver håndbredde af de territorier af den ret, der er givet os af den allerhøjeste. Kun så længe man har afskåret os fra andre mennesker bag jerngitre, har vi tiet om frelseren og hans ord. Men forfølgelserne har kun tjent til at mangfoldiggøre vores fællesskaber ved at henlede opmærksomheden på os og ved at gøre mange opmærksomme på den ånd, der hersker blandt statspræsternes og deres venner, politimyndigheden, med det resultat, at man i stedet søger sandheden blandt de forfulgte snarere end blandt forfølgerne.

Af det ovenstående burde det være klart for enhver, at vi hylder princippet om religionsfrihed. Denne ædle frihed modtager vi ikke fra den ene eller anden statsmagts hånd, og heller ikke først i dag, men i femten år har vi anset den for at være vores umistelige gode, og vi har derfor ustandseligt nydt den, omend på bekostning af vores jordiske ejendele og frihed.

Vi kæmper imidlertid ikke bare for vores religionsfrihed, men vi kræver den for

alle mennesker, som bebor fædrelandets jord. Vi kræver den i fuldt ud samme omfang for alle, det være sig kristne, jøder, muhamedanere eller hvem det nu måtte være. Vi anser det ikke bare for en højst ukristelig synd at lægge en jernnæve af vold mod et menneskes gudsdyrkelse, uanset hvem det er, men vi tror også, at det enkelte partis egne fordele kræver, at det skal acceptere de samme rettigheder for alle. Er det sådan, at en eller flere er i besiddelse af særlige privilegier, så vil de til stadighed blive fristet til at anvende det verdslige magtapparat, som stiller sig til rådighed for dem, til at hævde sig selv og til at undertrykke andre. Men den, der forholder sig redeligt til sig selv og sit parti og frygter en sådan skam, en sådan åndelig skade, ønsker intet privilegium, hvis fristelser han og hans egne ikke er voksne til at modstå.

Hvor fordævelig og uimodståelig en privilegeret statskirkes indflydelse faktisk er, fremstår klart i lyset af den kendsgerning, at der blandt de pastorer, der ved hjælp af den verdslige øvrighed har forfulgt baptisterne, også findes ordentlige mænd, som er højt agtede og elskede af baptisterne, og at der overhovedet er så mange sande kristne i statskirken, som har ladet rive sig med til at hylde det åndelige og verdslige despoti. Men tag ikke fejl! Vi har ikke nogen religionsfrihed, så længe noget religionsparti vedbliver at stå i forbindelse med staten, eller så længe staten beskæftiger sig med religion. Man burde fratage dem enhver statsejendom, enhver gage fra statskassen, og i stedet anvende den urimelige understøttelse til patriotiske formål og således overlade enhver menighed til at sørge for sig selv. At man derved ville tjene alle bedst, står klart, da høj gage, pomp og pragt og så videre jo altid har vist sig at have de skadeligste virkninger på religiøse korporationer.

Skal vores manifest være fuldgyldigt, er det imidlertid nødvendigt at gøre et forsøg på at bibringe det tyske folk et klarere begreb om forholdet mellem den frie urkristendom og den romerske og protestantiske statskirkelighed og mere tydeligt at vise, hvordan vi i praksis har forsøgt at virkeliggøre urkristendommen.⁹

”Mit rige er ikke af denne verden!” (Joh 18,36) var Jesu betydningsfulde ord.

Med dette ord skilte han sin menighed fra staten og satte ord på det umulige i, at det ene nogensinde skulle kunne smelte sammen med det andet, uden derved i væsentlighed at ophøre med at være et Kristi rige. Men disse ord betegner også karakteren af hans rige; hans rige er en rent åndelig, religiøs sammenslutning, der *som sådan* ikke skal blande sig i noget verdsligt anliggende. Kristi menighed kan derfor heller ikke anerkende nogen fyrste eller lovgiver over sig ud over den, der troner i himlen; menigheden er fuldstændig uafhængig af al menneskelig autoritet, og enhver anerkendelse af en sådan ville være nære dens usynlige hoved og være et forræderi mod hans beføjelser såvel som hans kærlighed.

Ånden i Kristi menighed står derfor fast over for menneskene og de mægtige på jorden. Med et udtryk af Paulus: "Er det nu mennesker, jeg vil have på min side, eller Gud? Eller søger jeg at være mennesker til behag? Var det stadig mennesker, jeg ville være til behag, var jeg ikke Kristi tjener." (Gal 1,10). I den ånd taler apostlene til det høje råd: "Døm selv, om det er rigtigt over for Gud at adlyde jer mere end ham. Man bør adlyde Gud mere end mennesker." (ApG 4,19; ApG 5,29). Blandt den slags kristne kan der derfor ingen naturlig sympati findes for absolutisme og aristokratiske principper.

I Kristi menigheds grundlov hedder det: "De vældige fyrster hersker og bestemmer over deres folk, og de store bruger deres magt. Sådan skal det ikke være hos jer. Den, der vil være stor, skal være de andres tjener, og den, der vil være leder, skal være slave for de andre."¹⁰ (Mark 10,42-44). Deraf følger, at der i menigheden ikke kan være nogen, der har den afgørende stemme. Den fælles afstemning afgør hvert spørgsmål. Det simple flertal er den højeste jordiske autoritet, den eneste og højeste instans for alle afgørelser. Den alene er kilden til alle beslutninger og forordninger, den eneste, der kan fastlægge gyldige bestemmelser i alle betydelige forhold. Afstemningen afgør optagelsen af et nyt medlem i menighedsforbundet, samt udelukkelsen af dem, som gør en skændsel af kristendommen ved at forbyde sig mod moralloven.

Med ordene "Én er jeres mester, og I er alle brødre" (Matt 23,8) har Herren fjer-

net ethvert aristokratisk og hierarkisk element fra sin menighed. ”Gejstlighed”, som står i modsætning til verdslige medlemmer af menigheden, en præstekaste forskellig fra kasten af lægfolk, er en jødisk-hedensk forstillelse, fremmed for Kristi sande menighed. Menigheden har sine ”ældste” (forstandere eller prædikanter, som i skriften også benævnes biskopper) og tjenere (diakoner, fattighjælpere), men disse er brødre, der har samme rang som de af deres brødre, ud af hvis midte de er blevet valgt til deres embeder. Der er ingen præstekjole eller kjortel, og der høres ingen fornemme udtryk som ”de herrer sognepræster” eller ”de herrer pastorer.”

Kristi menighed tåler intet individ, der trænger sig på, dominerer eller vil udnytte deres pengepunge. Forvaltningen af menighedens embeder er en kærlighedstjeneste, og kun i yderste fald vil den, der er fundet værdig dertil, acceptere understøttelse fra menigheden, og kun når intet andet levebrød fortsat er muligt for ham. Men at acceptere betaling for nogen form for offentlig embedsgerning er for alle baptistprædikanter det skændigste af alt og noget, de derfor aldrig vil besmitte sig med. Så længe der findes præster, som hersker i kirken, kunne et moderne modstykke til et gammelt vers, tilpasset efter protestantisk behov, måske lyde sådan her: Når mønten på bordet klinger, hjertet i brystet på præsterne springer.

Men Kristi menighed er heller ikke noget publikum, i hvis smag det falder at se den samme skuespiller optræde 52 gange om året i det samme middelalderlige kostume i rollen som moralens førsteelsker; og menighedens penge, der kan anvendes til ædlere formål, bruger den ikke på lapset luksus, og af samme grund aflønner den ikke nogen slags kunstnertype, hvis højeste mål er at høste applaus eller at fremkalde teatertårer. Når menigheden kommer sammen, vil den have budskabet om det, som kærlighed til Gud og menneskene har fundet frem fra den uskabte visdoms skatkammer ved at trænge dybt ned i rigdommen af gudelige optegnelser. Den ønsker at lytte til de dybeste erfaringer fra en redelig mands hjerte, der, gennemtrængt af Guds ånd, med alvor har prøvet sig selv. Men under dens forhandlingsmøder vil den ikke finde sig i at være stum tilhører til en privilegeret taler. Den vil tværtimod lade enhver gi-

ve frit udtryk for sine synspunkter for så derefter at afgive sin stemme.

I det hele taget er medlemmerne af Kristi menighed ingen tumper, som kun har betydning, når de står bag pastoren og stemmer i med ham; pastoren er ikke medlemmernes fælles sjæl, for hvert medlem har selv hjerte og sjæl, vilje og indsigt; Herrens menighed består af "levende sten" (1 Pet 2,5), og derfor lever og virker den, også uden præsteligt *factotum*¹¹. Ganske mange medlemmer er, når det skulle være, i stand til at tale med hjertelige, belevne og opløftende ord, selv hvis de ikke ligefrem evner at holde en prædiken eller en velordnet tale. Menigheden vil egentlig slet ikke have noget at gøre med øresmøvs – den sunde, virkedygtige tanke, som optræder i et uhjælpeligt sprogs grove kittel, skatter den højere end de lærdes fraser i fløjl og silke.

I det hele taget falder enhver form for koket pynt, enhver forfængelig pragt, uden for dens smag. Den foragter ordpomp og påsyet lærdomsstads. Gyldne prædikestolskvaster og prægtige alterduge er for den ikke andet end gamle laser, et bytte for støv og møl. Øredøvende orgelstøj og pompøse stenhuse tilfredsstiller ikke dens ånd. Den vil have hjertets sande og vedvarende lykke! Og den er overbevist om, at Kristi menighed er den hellige jord, hvorpå dette skal blomstre. Foreningen af de, der *kender, agter, og elsker* hinanden, skal nyde det ægte broderskabs høje lykke. Men menigheden skal også sejre i kampen med livets utallige snoede og ødelæggende tilskikkelser og lære at holde fast i den indre lykke. Og da dette ikke kan lade sig gøre i kraft af bindinger til forgængelige og livløse ting, til svage, hjælpeløse medskabninger, til kunst og videnskab – hvilket hele menneskehedens fælles erfaring jo i øvrigt lærer os – så må det ske gennem et forhold til den store, evige, vidunderlige, hellige og gode Gud.

Hvor der er liv, er der også udvikling og vækst. Det nyvakte politiske liv, den nyfundne fædrelandskærlighed og den stærke overbevisning om, at Tyskland bør forenes, er blevet udbredt med begejstring, og mange er derved blevet vundet for den tyske sag. Hvor der nu måtte findes en menighed, som med hjerterne besidder en levende kristendom og begejstres derved, er udbredel-

se og formidling af også denne begejstring en nødvendighed. Det er nemlig sådan, at Kristi menighed af Herren er betroet rollen som budbringer af et glædeligt budskab til verden; den skal vinde verden for Herren. Men hvordan? Hvilke midler skal den anvende til at overtale mennesker? Skal den underordne sig og gøre sig ven med de verdslige fyrster for at vinde verdens gunst ved hjælp af lovtvang? Det ville være det rene nonsens; for hvordan skulle man kunne opnå hjertelig tilslutning ved hjælp af ydre tvang, og begejstring ved hjælp af politistaven? Eller skulle Kristi menighed føre sig frem med attitude og ydre herlighed, eller overhovedet forsøge at gøre en imponerede figur for at vinde mennesker for sin sag?

Den slags udbredelses-, opretholdelses- og befæstningsmidler var det romerske og protestantiske præsteskab dygtige til at gøre brug af. Men Kristi menighed kan hverken gøre brug af urene og ugudelige midler eller de elendige hyklerier, de indebærer. Den betragter det som kidnapning og som et princip, der hører livegenskabet til, uden videre at lade et nyfødt spædbarn blive et bytte for den herskende kirke. For os, der ikke er jøder og derfor ikke er underlagt loven om omskæring, synes det endvidere at være utilladeligt at lade den fædrene autoritet bestemme over børnenes religion for derved at gøre menigheden større, ja det synes os at være umuligt, så længe der er tale om en kristen menighed. Den kristne menighed er ikke længere under den jødiske ceremoniallovs tugtemester, som Gud selv har ophævet (Gal 3,23-25; Gal 5,1-2); den bør derfor bestå af frie, myndige medlemmer, som har tilsluttet sig med hjertets fulde overbevisning. Derfor er barnedåben og den fabriksagtige konfirmation, der følger deraf, en tvangsoptagelse, som modsiger Det Nye Testaments væsen og indhold, en kun menneskelig efterligning af den jødiske omskærelse, et ekspansionsmiddel for en kristendom, der er degenereret til jødedom fuld af præster, ældste og messeofre.

Det middel er ikke mindre forkasteligt, som blot er beregnet på at fremskaffe tilslutning uden omtanke til bestemte trosartikler, som man så alligevel lader gælde for egentlige overbevisninger. Herrens menighed er under ingen omstændigheder berettiget til at give afkald på det, som han har fastsat som en

nødvendig betingelse for at træde ind i menigheden: ”I må fødes på ny”, som der står (Joh 3,7). ”En ny ånd og et nyt hjerte” – det er de kraftfulde betegnelser for den indre nyordning af vilje, sindelag og overbevisning, som giver sig til kende i det ydre liv gennem en virksom kærlighed til Gud og mennesker, og som alene berettiger til optagelse.

Men hvilket middel bør den apostolske menighed tage i brug, for at det ægte kristenliv skal dannes i menneskers hjerter ved Guds velsignelses indflydelse? Der er kun ét: Det overbevisende ord. Intet andet våben rækker Jesus Kristus sin udsendte discipelskare, hvormed de skal bekæmpe alverdens menneskelige fejl og fordomme: ”Gå ud i alverden og prædik evangeliet for hele skabningen” (Mark 16,15). Det var hans ord. De fik intet forsvarsvåben i hånden mod de angreb med rå, fysisk vold, som kom af det lyssky had, der forfulgte dem, og de fik intet imponerede middel til at kæmpe med på anden måde end med sandhedens enfoldige ord. De blev sendt ud uden rigdomme, uden nogen højærværdig embedstitel, uden ærefrygtindgydende, sorte præstekjoler, uden pompøse læreembeder – og dog var de verdenserobrere.

”Vore kampvåben er ikke verdslige”, skriver Paulus, ”men mægtige for Gud til at bryde fæstningsværker ned. Vi nedbryder tankebygninger og alt, som trodsigt rejser sig mod kundskaben om Gud” (2 Kor 10,4-5). Derfor tror apostolsk-sindede disciple stadig på, at det er nødvendigt at afstå fra alle klerikale midler. Vi kæmper for Gud med sandheden alene! Og med Hans Ord, det gode, tveæggede sværd, vover vi kampen mod alle den civiliserede og uciviliserede verdens åndelige og fysiske våben. Men vi glæder os over, at man i den civiliserede verden nu vil nedlægge de fysiske våben.

Retten til at føre kamp med åndelige våben kræver vi imidlertid for alle, uden forskel. Ja, vi ønsker, at enhver åbent og ærligt vil modsige vores kristendom, så længe han også modsiger den i sit hjerte. Vi elsker, når argumenter klinger mod hinanden, og diskussioner udkæmpes med varme. Men vi tier med be-drøvelse over dem, der hele tiden har et ”ja, ja” flydende fra deres tunge. Vi har ikke den mindste smag for hverken en ortodoks skinkristendom eller en

rationalisme med from kristelig mine, men ser meget hellere, at dem, der offentligt fornægter kristendommen, forøges i antal, når i det hele taget alt det indre viser sig i det ydre, når navn og form stemmer overens med væsen. På den måde bliver det nemlig muligt at sammenligne, erkende og bedømme.

Men hvad forstår vi nu ved *sandhed*? Og hvad mener vi, når vi taler om *urkristendom*? Disse naturlige spørgsmål må vi stadig besvare, for indtil nu har vores tanke udelukkende været at beskrive formen og livet i Kristi menighed, for derved at give tilstrækkeligt bevis for, at det er det modsatte af romersk og protestantisk klerikalisme. Den apostolske kristendoms system, til hvilket vi bekender os, er *den rene sunde fornufts system*. Intet andet end det, der stemmer overens hermed, kan være sandhed. Men den rene sunde fornuft finder vi udelukkende hos den, som udtænkte og fuldbyrdede verdensaltet. Skaberens fornuft er ren, uden den mindste iblanding af fejl. Den er sund, for lidenskaber, sanselighed og ondskab kan ikke beherske den. Over for den fremstår menneskeverdenen i sine ubeskrivelige splittelser, dens brogede forhold og omstændigheder, som et sandt kaos af ufornuft.

Man ved snart ikke, om man mest af alt bør forundres over de utallige skarer af forskellige, modstridende synspunkter eller over den begrebsforvirring, uklarhed og indskrænkethed, som de kommer af. Overalt ses fornuften underordnet de svigefulde lidenskaber, der hersker i egoismen. Man ser den ene latterliggøre eller indigneret nedrive det, den anden begejstret har opbygget og lovprist. Overalt er der hed kamp på meninger! Men alle kæmper i troen på *sin* sunde fornuft, og intetsteds findes der en stat eller et hus, der er fuldt ud fornuftigt. Den virkelighed, som dagligt viser sig for os, men som her blot er flygtigt berørt, overbeviser os langt fra om den menneskelige fornufts sundhed, men snarere om dens sygelighed, som hovedsageligt består deri, at den lader sig beherske af hjertet – dertil skal i øvrigt lægges, at et blik på de højere forstandregioner vel kun fører til, at vores overbevisning bekræftes så meget mere desangående.

Videnskaberne, og i særlig grad filosofien, er et stormende hav, der bølger

snart den ene vej og snart den anden. De skarpsindigste ånder har ofte haft de mest tåbelige indfald og har i mange tilfælde iværksat uladsiggørlige projekter med udgangspunkt i de luftkasteller, de har bygget på forhånd. Schillers ord er stadig sande: ”Hvad ingen forstandigs forstand kan se, det gør det enfoldigt barnagtige sind.” Det er stadig sådan, at den, der ved mest, er den, der har erkendt, at han egentlig intet ved. Det er stadig sådan, at selv den mest berømte videnskabsmand ikke ved, hvad han skal svare tiggeren, der spørger ham, hvordan der har kunnet fremvokse en skov af skimmel på hans humpel rugbrød.

Når det nu er sådan, at den menneskelige fornuft ikke kan give noget *tilfredsstillende* svar, hvad angår synlige ting, ikke kan trænge ned i dybet, når der er utallige forhold i livet, hvor den nok giver svar, men hvor man dog altid er i fare for at blive snydt, fordi fornuften, som erfaringen lærer os, lader sig bestikke af hjertet – da synes det ganske fornuftigt at anse dens domme over usynlige, guddommelige og hinsidige ting for nul og niks. I virkeligheden er man da også i almindelighed begyndt at føle sådan, for så vidt man, nu helt vender sig væk fra disse ting, som fra en flygtig tåge, til rent jordiske forhold.¹²

Det er selvfølgelig ydmygende at sige sådan noget, for sandheder af den slags krænker vores stolthed, hvorfor man undgår at se dem i øjnene. Men er det da ikke så meget mere ædelt og mandigt at se en ydmygende sandhed i øjnene end at smykke sig med uægte smykker og at prale med blot påståede rigdomme? Hellere gøre sig den mest ubehagelige indrømmelse end at lyve og hykle – sådan lyder vores grundsætning, som vi anser for at være fornuftig.

Den, der er æstetiker¹³ nok til at stille sig tilfreds med dyriske fornøjelser, eller hvis hjerte stilles tilfreds af berømmelse og selvtilbedelse af den ene eller anden slags, eller som helt har hengivet sig til en drømmeverden og så videre, han foretrækker at klare sig med formodninger og løse ræsonnementer over Gud og menneskesjælen og nøjes med *usikre* antagelser om det højeste. Men vi holder den slags for ufornuftig, og vi vil ikke nøjes dermed. Vi ville være ulykkelige over alle fysiske og åndelige glæder, så længe vi ikke besad vished

om vores forhold til Gud og evigheden, hævet over enhver tvivl. Denne vished forekommer os at være den primære forudsætning for en sand livsglæde, men den må være ægte og umiskendelig, hvorfor den ikke kan komme af den usunde menneskefornuft, men i stedet af den sunde gudsfornuft.

Hvis vi er bestemt til at være noget andet end uvidende dyr, der ikke kan se ud over det umiddelbare øjeblik, så må der gives et *Guds Ord*, en guddommelig åbenbaring! Noget sådant kræver den oplyste fornuft som nødvendigt. Men gives der da noget sådant? Hvorfor skulle ingen åbenbaring gives? Der *må* gives en! Så sikkert som der findes en Gud, så sikkert må der være en åbenbaring fra denne Gud. Men hvor finder vi denne? Bøgernes bog står foran os og kalder sig *Guds Ord*. Vi læser disse ældste dokumenter med en undersøgende ånd, men med vedblivende varme tilråb til Gud om, at han må meddele os den visse sandhed, om befrielse fra ethvert bedrag. Og så viser det sig, at Bibelens indhold ikke kan være udsprunget af menneskets hjerte og ånd, for alt heri er helt forskelligt fra nogen anden bog.

Her bedrages menneskelige forventninger og formodninger, intetsteds lader den almindelige målestok sig anvende. Alt ville være faldet anderledes ud, hvis det havde været skrevet ud fra menneskelige regler, begreber og følelser. Alt er her forunderligt og fremmedgørende for menneskene. Dette kendetegn ved den hellige skrift, der fører så mange til at forkaste den som uforståelig, får os til at sammenligne den med det store skaberværk, hvor alt også ville være blevet ganske anderledes, hvis vi skulle have udkastet en plan for det, og det får os til at anerkende begge værker, skabning og skrift, som produkter af den samme store Ånd, som tænker og handler højt over den syge menneskefornufts sfærer.

Skaberværkets guddommelige poesi finder vi også i den Hellige Skrift, og dog er denne yderst barnlig og enfoldig og uden menneskeligt krukkeri. Ligesom den ene viser os de mest frygtindgydende naturfænomener ved siden af de skønneste, så begge dele kan fremstå for os som tankerne fra ét sind og hjerte, så åbenbarer også den anden det uendelige alvor og det vidunderlige gode

fra den selvsamme Gud. Skriften ønsker intet bifald, men ønsker kun at saliggøre, også når den forkynder sårende sandheder. Den sætter sig op imod hele menneskeslægten med det skarpeste sværd, den knuser vores selvtilfredshed og selvkærlighed, og afslører det moralske fordærv og det grusomme dyb af ondskab i menneskets hjerte. Den trøster, heler og velsigner, men med et evangelium, som ikke belønner fortjenester, men et, som vil benåde syndere, der ellers fortjente forbandelse. Den leverer ren, skinbarlig sandhed, som intet menneske har gjort det, for den holder ikke noget af alt det tilsvættede og vansirede skjult for os, selv ikke når det forekommer i de mest fremragende og hellige menneskers liv – Abrahams løgn, Davids utroskab og Peters fornægtelse forties ikke for os.

Bevidst om sit ophøjede, himmelske værd modsætter den sig med latter tåbelige og febersyge menneskers domme og kalder sig selv ”en guddommelig dårskab” (1 Kor 1,25). Med den guddommelige sandhed, der med sin frelseskraft opløfter til lighed med Gud, som sit eneste omdrejningspunkt kommer den nær de mennesker, som er urolige i deres samvittighed og angerfulde over deres synd og ondskab mod Gud, og den opfordrer dem til at tro på en frelser, der er Gud og menneske, kommet for at forløse det fortabte, for at de derved i sig kan modtage og omfavne Guds kærlighed og på ny træde ind i den allermest intime forbindelse med Gud.

Den opfordrer til at anerkende, at der i det offer, som blødte på Golgata, findes et guddommeligt soningsmiddel for synden, og den opfordrer til at modtage retfærdiggørelse og nåde gennem Jesu Kristi kors. Den viser samvittigheden, at den har ret i udsagnet ”en misgerning, der én gang er begået, kan ikke gøres om og må derfor nødvendigvis straffes”, men den viser samtidig den forunderlige forening af uforanderlig retfærdighed med stor guddommelig barmhjertighed i den lidelse og død, der ramte ham, der borger for og repræsenterer sit folk. Den siger til dem, der er besatte af tvivl: ”For mennesker er det umuligt, men ikke for Gud, thi alting er muligt for Gud.” (Mark 10,27).

I alt dette genkender vi intet menneskeligt motiv, ingen skriftsteds-egoisme¹⁴,

ingen stolt filosofisk konstruktion, ingen fantasiens eventyrlige bygningsværker – og derfor holder vi ikke den Hellige Skrift for at være et menneskeord, selvom den blev skrevet af profeter og apostle. Når vi hører de netop nævnte, moralsk ophøjede, gudelige og begejstrede og dog så roligt eftertænksomme og barnligt åbenhjertige mænd forkynde med én stemme, og når vi ser en Gud, for hvem alt er muligt, bevise med sine gerninger, at de er hans repræsentanter – når omsider den guddommelige frelser, der blev bebudet i Det Gamle Testamente, viser sig i Det Nye Testamente og gør alle Guds sendebuds ord til sine ved at få dem til at henvise til sig selv – så kunne en uhyggelig kærlighed til synden vel nok friste os til at benægte alt dette, til at tale det hele imod, til at erklære det hele for bedrageri og Jesus Kristus selv for en virtuos, der svarede til tidens bedrag og naturlige magi.

Men den sunde fornuft ville aldrig lade os fælde en så ufornuftig dom, hævde noget så overfladisk og tomt. Selvom uendeligt mange har gjort det til deres højeste princip, at ”det, jeg ikke umiddelbart forstår, det, der ikke stemmer overens med mine fordomme, og som jeg ikke bryder om, det behøver jeg ikke at forstå og undersøge grundigt, da det nødvendigvis må være forkasteligt, usandt og ufornuftigt”, så kan vi dog ikke med rimelighed komme uden om, at vi i denne tilgang til tingene ser *egoismens* påstand om ufejlbarlighed og dermed kilden til alle former for absolutisme og undertrykkelse.

Den skabning, der med egen naturlig tankekraft forsøger at begribe, forstå og bedømme den evige skaber, sætter sig uendeligt meget mere for end den flue, som ville sætte sig for at forstå og begribe mennesket. Den, der bedømmer Gud uden Guds åbenbaring og uden overnaturlige, af ham tildelte begrebsorganer, han hævder at være Gud lig! For ingen kan af naturlig kraft begribe Gud, som Gud.¹⁵ Men hvis neologien, den nye historisk-kritiske teologi, uigen- driveligt kunne vise, at Bibelen ikke er Guds ord, så ville den egentlig blot der- ved have vist, at mennesket intet *ved* og intet *kan* vide om Guds væsen og sind, sit forhold til ham og hans eget væsens videre færd og derfor som dyret må nøjes med det nuværende øjeblik og den *uviste* besiddelse af *utilfredsstillende* goder. Men for det fornuftige, tænkende menneske ville dette være en

lære fuld af fortvivelse.

Af vores dybeste overbevisning i forstand og hjerte siger vi, imod denne lære, at mennesket ikke er på jorden for at skulle fortvivles, adskilt fra himlen og fra al vished, men derimod for at høre et sikkert og ufejlbarligt gudsord og derpå at opløftes med hjerte og liv til en *sikker* himmel ved hjælp af den tro, som Gud udvirker – alt imens der derved også udvikles en jordisk praksissom forstår at gøre brug af det guddommelige på jorden på ret vis, og som fjernt fra alle lidenskabelige vrangforestillinger påbegynder alt på fornuftig vis og derfor også ofte afslutter det med udbytte.

Bibelen er Guds ord! Sådan fryder hjertet sig i dem, der i sandhed er lykkelige på jorden, de, som, imens de tænker på døden, ved, hvem de tror på. Og når de nu endelig i hjertet besinder sig på bibelsandhedens vidunderlige, lyksaliggørende magt eller betragter den sammes helliggørende kraft, når de ser tusinder af de mest underkuede, ulykkelige mennesker under alle mulige forhold, i alverdens lande og farver, blive omvendt af Guds ledsagende Ånd til sædeligt rene, hjertelige tilbedere af Jehovah; når dybt fordærvede kannibalfolk med de mest djævelske skikke, der som vilde dyr sønderrev hinanden, med ét slag gennem denne sandhed bliver fri, fornuftige, fredsommelige, kyske, menneskevenlige og følsomme, når de under indflydelse fra denne sandhed på kort tid gør vidunderlige kulturelle fremskridt, og, når de, i det de bliver antastet af hvide barbarer fra Europas mest omfangsrige nation (som forsøger at skjule sin umoral og politiske og religiøse undertrykkelse under benævnelsen ”protektorat”), bevæbner sig og gør den tapreste modstand mod jesuiterhæren; når endelig mennesker, som er aldeles fremmede for hinanden, mellem hvem nationale og kulturelle forskelle, i det hele taget i alt, synes at etablere en uoverstigelig kløft; når disse mennesker, på grund af denne sandhed falder i hinandens arme som brødre og er ét hjerte i deres frelses Gud – når det sker, vil vennerne af Guds ord triumfere, højt over al den visdom, der sætter sig imod, og med medlidenhed se ned på svagsindets stumpe pile, den filosofiske volds murbrækkere og det spottende vids rambukke.

Men i vore dage synes vi ikke længere at kunne se frugterne af den åbenbarede sandhed. Hvordan kan det være? Hvordan går det til, at man alle vegne forestiller sig, at troen på Guds ord fører til tilbageskridt ind i mørket, til slaveri, hårdhjertethed og usædelighed? Det er nu ganske naturligt. Skinkirken med sin klerikalisme foregiver at have Bibelen som sit trosgrundlag, foregiver at tro på det hele eller halve af den, eller i hvert fald (som rationalisterne af den gamle skole) at stå i forbindelse med den. Derfor bliver hykleriets dårlige frugter betragtet som frugter af bibelsk kristendom, og fordi det store kirke-monster helt overskygger det lille antal sande kristne og gør dem til en usynlig kirke, kan man ikke bedømme frugterne af den kristne hjertet. Men vi opløfter vores hænder til den almægtige, den alvidende! Og vi protesterer for det tyske folk mod den antagelse: At klerikalisme, nærighed, jesuitisme, absolutisme, reaktion, fordummelse, sløvsind og så videre er produkter af troen på Bibelen. Frugterne af bibeltro er derimod fryd, livsglæde, stærk moral, selvopofrelse, menneskekærlighed, fædrelandskærlighed, frihedskærlighed, sandhedskærlighed, kærlighed til videnskab, industri og civilisation. Hvor disse ikke findes, er denne tro blot et dække for skændsel og ondskab.

Altså redelighed! Det er det, vi ønsker og vil. Man må være redelig i sine domme over Bibel og kristendom, og man må være redelig i bekendelsen af sit hjertes overbevisning. Har nogen antibibelske principper og synspunkter, bør han sige det frit, bekende sig til humanismen og redeligt frasige sig Bibelen og kristendommen. Det er et utysk hykleri, når sådan nogle forsøger at skrive det egentlige indhold ud af Bibelen og at skrive deres egne begreber ind i den, og det er latterligt at bibeholde Bibelen som en kilde til religion,¹⁶ mens man erklærer dens indhold for en fabel og dens lære for forældede begreber, eller endog for slet og umoralsk. Lad skinhellighedens og hykleriets tidsalder op-høre én gang for alle!

Borgerligt set burde det være lige ærværdigt at være antikristen, humanist, eller hvad man nu vil kalde sig, som at være kristen. Hvis det var sådan, ville ingen fristes til at bære et falsk navn. Pris Gud for, at den borgerlige emancipation og fuldstændige ligestilling af alle religioner er nærtstående! Men den,

der vil være kristen, fordi han helhjertet tror på sin Bibel med en sand og hellig overbevisning, bør også være så redelig, at han ikke lader andet gælde end hans Guds ord og ikke skamferer og profanerer helligdommen gennem afhængighedsforhold til et kirkevæsen, som ikke er at finde i Det Nye Testamente, eller ved at besmitte sig med den undertrykkende volds gerninger, så han ikke på den måde fører verden til at tage fejl og derved gør sig fortjent til møllestenen.

Han bør afstå fra alle menneskeskabte vedtægter, former og påskud og vende tilbage til den oprindelige kristendom, til kristendommen uden ære, indflydelse og anseelse, uden kirkegods og præsteskab, uden enorme sogne og et medlemstal som jordens støv – men *med* ånd og sandhed, genfødte lemmer og levende menigheder og med Jesu Kristi herlighed og ydmygelse.

Vi har for mange år siden frasagt os statskirkens gerninger og dens falske herlighed, og i dag frasiger vi os højtideligt al åndsfællesskab med dem, der benytter den bibelske sandhed som dække for ondskab og herskesyge interesser, uanset om de af sig selv eller af andre regnes blandt de bibeltroende, uanset om det er høj eller lav, fyrste eller tigger.

Så beslut dig nu, kære tyske folk! Vælg mellem hykleri og sandhed, mellem sand kristendom og kirkelig klerikalisme, mellem hjertets fornuftige, bibelske overbevisning og ufornuftige, menneskelige luftkasteller. Men må Jesu Kristi ånd føre din igennem dine prøvelser, så du lykkes, og så du kan være som ham, der ingen egoisme og intet hykleri kendte: ”Hvis I bliver i mit ord,” sagde han, ”er I sandelig mine disciple, og I skal lære sandheden at kende, og sandheden skal gøre jer frie. ... Hvis altså Sønnen får gjort jer frie, skal I være *virkelig frie*.” (Joh 8,31-36)

1Sml. med Johannes Climacus: ”Et Tilværelsens System kan ikke gives. Altsaa er et saadant ikke til? Ingenlunde [...] Tilværelsen selv er et System – for Gud, men kan ikke være det for nogen existerende

de Aand”

2”Die Ketten deiner bürgerlichen Unterjochung”. Med ”borgerlig undertrykkelse” skal vel ikke forstås, at det er borgerligheden, der undertrykker, men snarere, at det er den borgerlige frihed, der er bundet.

3Forfatteren (altså Købner, red.) må her erklære, at hans hensigt på ingen måde er at angribe kristelighed og karakter hos de mange af ham højagtede og elskede mænd, der tjener som prædikanter i statskirken, eller hos nogen sande kristne i det hele taget, hvor de end er og hvad de end kalder sig selv. Hvad der her skal bekæmpes, er langt snarere et falskt og fordærvet kirkesystem (verderbliches Kirchensystem), der har øvet sin skadelige (nachteiligen) indflydelse på selv de mest fremragende. Når udtrykkene: Klerikale, klerikalisme, etc., løbende bliver anvendt i teksten her, så er det ikke et udtryk for bitterlighed, men for den nøjagtige (die genaue) og dermed nødvendige betegnelse for det, der her skal påtales.

4”der absoluten Herrschergewalt”. I 1848 valgte man en nationalforsamling i Tyskland, men det løb ud i sandet, og kongen kunne fortsætte. Måske Købner her i 1848 tror, at kongenhan er på vej til at falde, og ikke ved, at det vil mislykkes.

5Den første stat, hvor fuldkommen religionsfrihed kom til at herske, var Rhode Island, og han, der skaffede den sejr, var en baptist, Roger Williams.

6”das dreißigjährige Verfahren des oben genannten Systems”. Givetvis Wienerkongressen af 1815. Tiden efter Napoleons nederlag kaldes ofte ”restaurationstiden”, hvor monarkerne forsøgte at bekæmpe nationalisme og liberalisme.

7”der glaubenskräftigen Demuth”.

8”in sein Nichts”. Det er ikke klart, om der menes Guds intet eller ”blændværkets” intet. Der kan stå begge dele i den tyske tekst. Så det må være en teologisk afgørelse. At tale om ”Guds intet” ville sætte Købner i forlængelse af en mystisk teologi, som han dog ikke synes at have meget berøring med.

9Den, der ønsker sig nærmere oplysninger om de nævnte menigheder, henviser vi til skriftet: *Glaubensbekenntniß und Verfassung der Gemeinden getaufter Christen, gewöhnlich Baptisten genannt* (Hamburg bei J. G. Oncken) (på dansk *Troesbekjendelse og Forfatning af de til et Forbund forenede Menigheder af døbte Christne eller Baptister i Tydskland, Danmark og Sverrig. Med Beviser af den hellige Skrift. (Hamborg: Oncken 1852), red.*).

10 Oversættelse fra Den Nye Aftale, tilpasset Købners tekst.

11 Latin, af *fac+totum*, altså "en, der gør det hele".

12 Pointen synes at være, at man i almindelighed er holdt op med at spekulere filosofisk og metafysisk for nu at gå empirisk og videnskabeligt til værks.

13 "Sinnenmensch".

14 "Schriftsteller-Egoismus".

15 "als Gott".

16 "Religionsurkunde".